

היחס לדתיים לפי מבחן איברהים<sup>1</sup>

האפשרות שהקניון העומד להיפתח ברמת אביב יהיה סגור בשבתות עוררה את הזעם הרגיל בקרב החוגים המציגים עצמם כבעלי השקפת עולם ליברלית. להט ההתנגדות לדת ולדתיים מטשטש לעתים את הגבולות הנאותים בין התנגדות רעיונית ומאבק נגד כפייה דתית לבין פגיעה בערכים יהודיים ובזכויות יסוד המוקנות על פי ההשקפה הליברלית גם לאנשים דתיים.

הקריאות להחרים את הקניון בגלל סגירתו בשבת כמצוות הדת היהודית צריכות לקומם כל אדם נאור שהליברליזם האמיתי מאיר את דרכו. הטלת חרם על אדם והחרמת קנינו בגלל קיום מצוות דתו איננה מלחמה בכפייה הדתית אלא בטוי לשנאת יהודיים את הדת היהודית ומקיימי מצוותיה ואיסוריה.

המאבק בין הדתיים לחילוניים איננו עוד מאבק תרבותי הוא נושא לעתים אופי אלים ולעתים אופי כלכלי. אינני יכול להציע לדתיים כללי מאבק, כי הם מנהלים אותו בשם השם. אבל ליברליים יהודיים צריכים לקבוע לעצמם את הכללים המתאימים להתייחסותם לפעולות הדתיים כדי שלא יאבדו את קנה המדה הנכון בגלל היותם מבני עמם.

כל דבר שיהודי ליברלי איננו רוצה שייעשה למוסלמי או לנוצרי היושב בתוכנו, הוא לא יעשה ליהודי החי עמו. אין לי ספק שאילו מוסלמי היה קונה את הקניון ברמת אביב והיה מחליט על פי דתו לסגור את הקניון בימי ששי או בעיד אל פיטר מהטעם (אם אמנם קיים) שכך הוא מצווה מהקוראן - איש מאותם ליברלים לא היה קורא תיגר עליו אלא מכבדו על אמונתו. על כן אני מציע לליברלים היהודים לאמץ לעצמם את מבחן איברהים (על משקל "מבחן בוזגלו") לפיו כל מה שהוא נסבל ומובן כאשר הוא נעשה ע"י איברהים יהיה מובן ומקובל כאשר הוא נעשה ע"י אברהם. כל פעולה שאין לעשותה כלפי ישמעאל לא תיעשה נגד ישראל.

לפי מבחן איברהים ברור לי שרוב הליברלים, אם לא כולם, היו מסכימים להאריך את נסיעתם ולעקוף רחוב או שכונה בה גרים מוסלמים רבים הנפגעים מאותה נסיעה ביום חגם. לפי מבחן זה - חיצו זעמם היו מופנים לעבר כל מי שהיה מנסה להחרים את עסקו של המוסלמי הסגור בלבה של תל-אביב בימים המקודשים לו. כל הטוען כלפיו על הפרת חוזים ופגיעה בבעלי מניות היה מופנה על ידם לבית המשפט שיחייב בפיצויים את בעל העסק המעדיף את מצוות הדת על הרווח הכספי. איש לא היה בא בתרעומת על הימנעותם של המוסלמים מרכישת מוצרי מזון ללא הכשר הקאדי (אילו היה צורך בהכשר כזה) ולא מתפלא על כך שמפעלי המזון מכשירים עצמם לקבלת הכשר כזה כדי להיכנס לשוק המוסלמי.

□ מבחן איברהים יופעל גם כדי לבחון אם דרישות הדתיים חורגות מתחומי הנימוסים הטובים וההתחשבות הראויה בשכנים אל עבר הכפיה. כך, למשל, אם איברהים היה טוען שאיננו רוצה במחלף ע"י עירו או כפרו, כי אינו יכול לשאת את העובדה שיש מי שנוסע עליו בימי ששי, היה נענה ע"י גדול הליברלים המוכן להתחשב בו שיואיל להסב פניו מאותו מחלף ואל ינצל את ההתחשבות בו בתחום מגוריו כדי לכפות את מנהגיו על כלל הציבור. לכן לא תישמע טענת אברהם מכפר חב"ד המכוונת לכפות על רשות שדות התעופה לחפש תחליף למחלף המתוכנן ע"י כפר חב"ד (כחלק מפרויקט נתב"ג 2000) אם

התחליף נדרש מסבות דתיות ואם יהיה יקר מהמחלף המתוכנן. אם שר התחבורה מתנגד למחלף במקום המתוכנן כדי למנוע את מראה או משמע חילול השבת מתושבי כפר חב"ד, צריך עיון אם אין בהתנגדות זו שמוש לרעה בכח המשרה.